ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigné“ — Cettigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 93. ЦЕТИЊЕ, СУБОТА 26. НОВЕМБРА 1911. ГОД. ГОДИНА IV.

Пропаст једнога царства

Цетиње, 26. новембра

Збрисано је са географске карте једно читаво царство.

Гробни мрак ропства покрио је државну самосталност једнога старога народа.

Туђом покрајином постаде чаробна земља „Источнога бисера“, ружичаста отаџбина Харуна ал Рашида, постојбина фантастичнога јунака Аладинове чудотворне свјетиљке, бајна сусјетка Вавилоније и и Семирамидиних рајских вртова.

Перзија, „Звијезда Истока“, вјерна друга Тамарина Кавказа, над којом су кроз дуги и дуги низ вијекова сијали зраци грба „Сунца и Лава“, — Перзија, у којој је сједиште библискога раја, изгубила је овијех дана своју самосталност и постала је најљепша робиња најмоћнијих господара савременога свијета: Цара Русије и Краља Велике Британије.

Руски козаци и енглески мрнари сложно отпјеваше „вјечнаја памјат“ независности шахова царства и слободи Цирова и Артаксерксова народа.

Сруши се у бездан вјечнога заборава сјајна повјесница Перзијанаца, који су на позорници човјечанства знамениту улогу играли још у доба старе грчке културе.

Подјелише међусобно њихову отаџбину јачи и бољи. Разграбише перзиску земљу и имовину напреднији, срећенији и свјеснији.

Опет се успела на катедру људства његова учитељица: историја свијета, те, да би је сви, који имају уши, могли чути, пророчким гласом узвикује:

— Послушајте ме, ђецо, нека вам Перзија буде примјер! Злу коб Пољске као да сте већ заборавили, и зато вам ево Перзије, да вам и она својом судбином загрми страшну опомену!

Туга захвата душу.

Пред физичком смрћу појединаца и политичком погибијом народа и држава вазда умукне глас личних супротности и посебних интереса. Смрт противника и у животиње сталожава узаврелу крв себичности. Жалост осјећа људско срце због трагичнога свршетка самосталности шахова царства. Али послије мртвих остају живи, који црпу поуке из стечених искустава. Вријеме предаје болове забораву, а наук даје у наслијеђе потомству за све вијекове.

Срушило се перзиско царство под теретом сопствених гријехова.

И највеће царство расточе први раздора. И најмањи војнички логор успиње се на висину снаге и величине преко леђа сложних, храбрих, способних и карактерних.

Растровали су нељуди империју Артаксерксову. Домаћи раздор, сплетке, подметања, прегоњења, отмице о власт, неподобност за шире погледе и опште задатке и гоњења људи довела су Перзију до ивице пропасти.

„Што ће нељудима царство, нако да се бруче!“

Мртвачку пјесму отпјеваше сами себи, кад недавно у промјени облика владавине нађоше бусију за личне спекулације појединаца. Протрчаше потоњи испред првих.

Начинише јазбину сваће и политичког разврата од парламента, који им је требао да буде храм чојства и државне јачине. Створише савез демагози и мрачни љењивци противу јунака и напредних радиша. Опањкали су „високодостојни“ трутаљи као велезидајнике све своје личне такмаце, који су хтјели да поведу у корист отаџбине борбу са демагогијом и разуром на једној и мраком и нерадом на другој страни. Подијели се перзиска земља на крваво завађене таборе вјерних и невјерних, демократа и слободњака, реакционара и народњака. Напуни се Перзија „русофила“, и „англофила“, којима су се називима међусобно сумњичили политички и лични противници. Испуни се шареним цвијећем лажних фраза и гнусних клевета, али се лиши правих Перзијанаца. Заглушна граја замијени у новорођеноме парламенту озбиљан рад. И у то чудо од халабуке и политичкога пијанства, што се зваше перзиским парламентом, неврастенични шах, забринут за судбину царства, наперио је топовска зјала. Распрсну се парламент, али сиђе са пријестола и шах, болно оплакујући несрећу своје земље. Уклонио се шах, који је тобоже сметао слободама, и репови остадоше сами. Његови највјернији генерали, који су за вријеме његова присуства храбро гонили издајнике, разумије се махом за велике ордене и награде, одмах по његову одласку кукавички прићоше барјаку гоњених. Преко ноћ постадоше „слободњаци“ и растроваше војску политиком.

Из Одесе, гдје је нашао прибјежиште, шах је са сузама у очима пратио зле догађаје у својој држави. И кад му је прекипјело и видио да јој је куцнуо крај, тргао се и полетио у своју домовину. Заграја сва „напредна“ Перзија кад се шах појавио на њеним границама. Војску поведоше против њега најприје они, које је, док је био у власти, држао у највећој милости; они, којима је дијелио богате дарове; они, који су му се клели вјерношћу; они, који су, ради зависти и личне суревњивости, тјерали од њега истински вјерне, радне и напредне људе. До дна душе рањени шах затворио је уста пред толиким смрадом од чојства.

Нељуди, погани, љењивци, ћакулани, себичњаци, завидљивци, пакосници, сметењаци, мрачњаци, и демагози окужише сву Перзију и учинише од ње трулу јабуку, која сама од себе паде у шаке Русије и Енглеске.

Улетје у пријестоницу Техеран свјежи живот козачке снаге словенске империје. Кнута растјера погани. А шта су друго до погани они, који нечојством и раздором гроб копају државној независности своје отаџбине! Ко да жали њихову судбину? Ко да плаче за њиховом политичком смрћу? Провиђење и вјечна Правда одредили су, да овај свијет стално буде прћија само *јунака* и *људи*. Нељуди и кукавице право је да буду туђе слуге, кад нијесу имали способности и чојства, да буду своји господари. Не пропадају данас државе само од неспособности својих генерала, већ куд и камо више због ништавила својих војника.

Перзија, биједна Перзија, како ли је твој примјер, заједно са Пољском, поучан и језив за све велике и мале!

Цетиње, 26. новембра

Послједњих дана талијанска војска у Триполису имала је два велика успјеха, те је сада почела да продире у унутрашњост, услијед чега се положај Турака и Арапа знатно погоршао. Још се јавља да је становништву нестало хране и џебане и да се налази у врло тешком положају, из чега произлази, да ће акција талијанске војске у будуће бити успјешнија.

До године ће се у Бугарској на свечан начин прославити двадесетогодишњица владавине бугарског краља Фердинанда, те је пројектиран читав низ свечаности.

*

Шеф аустриског генерал-штаба барон Конрад фон Хецендорф поднио је оставку, која му је и уважена, те је постављен за инспектора цјелокупне војске, док је на његово мјесто дошао подмаршал Бласиус Шемуа. Ова оставка изазвала је силну сензацију и штампа се њоме врло опширно бави и тумачи, да је она проузрокована услијед његовог непомирљивог држања према Италији, што гроф Ерентал и владар нијесу одобравали и поред тога што се аустриски престолонаслједник заузимао за Конрада.

*

Иницијативом друштва новинарских сарадника држан је у Београду збор противу угушивања слободе штампе у Србији, које ће се извршити новим законом о штампи. Збор је био лијепо посјећен, у одбрану штампе говорило је много њих, те је најзад донесена одлука, да се образује нарочити одбор, који ће руководити борбом противу угушивања слободне штампе.

*

Војне реформе, које су силну буру негодовања у Угарској произвеле и угарску опозицију нагнале на опструкцију, привремено су скинуте с дневног реда угарског сабора, да би се претресао буџет. То је учињено на основу споразума владе и опозиције. Бечки Пајт доноси извјештај, да ће послије примања буџета Куен оступити и да ће га наслиједити садашњи министар финансија Лукач.

Писмо из Цариграда

Групасање опозиције у парламенту — Незгоде младотурског комитета — Одбор за балкански савез.

Цариград, 20. новембра

Турски парламенат врло је интересантан, па је интересантно и све оно што се у њему догађа. Али као да је најинтересантније држање опозиције, која је опозиција готово само по имену, а у ствари није ништа друго него владин помоћник. Зато је и сасвијем природно што се осјетио озбиљан покрет за груписање опозиције како опозиција не би и на даље била смијешна лутка, којом се свако од реда игра и титра. Шта је до сада била опозиција, тешко је рећи одређено, јер многи посланици и ако не припадају владиној странци, обично гласају за њу. За сада је само то сигурно, да се у опозицију може убрајати само умјерено либерална и народна странка, које су се прије неки дан слиле у једну нову опозициону странку „Слободе и Споразума“. Ова нова странка има већ и свој посланички клуб у коме има око 50 чланова. Нијесу се дакле окупили и посланици других народности, осим једног једног јерменског посланика. И ако ова странка има и свој главни одбор, ипак се чује, да ће се она стално конституисати, управо да ће прихватити сталан свој страначки програм тек доцније на једној великој конференцији, која ће у том смислу бити сазвана.

Али прваци ове странке и даље раде, да придобију за себе и друге немуслимане, нарочито Грке, због чега су Д-р Риза Тефик и Риза Нур били код васељенског патријарха, апелујући на његову помоћ овој новој странци. И ако их је патријарх врло ласкаво примио, не каже се, да им је дао икаква позитивна одговора. Странка ова, која има врло лијеп и напредан програм, како се се види, још је у стању развијања и консолидовања, те се тек током времена може развити. Први случај гдје ће огледати своју снагу јесте накнадни посланички избор у Цариграду. Она се већ увелико сprема за тај избор и то ће бити њен пробни камен, од чега ће знатно зависити даљи њен напредак.

Вођама младотурског комитета као да је нешто много тијесно око грла. По њиховом држању да се оцијенити, да им није све у свом реду и као да се налазе у некаквој тјескоти. Сваки њихов поступак одаје, да осјећају како им се губи терен под ногама и како иду у сусрет по њих врло неповољним стварима, јер с дана у дан губе свој престиж и нијесу више оно што су били. Нарочито у послједње вријеме као да им је и сувише привруђило, па никако станка немају. Сад цариградски листови јављају о савјетовању, које су имали на Порти вођа младотурског комитета Сеид беј, бивши министар Талат беј и новопостављени шеф јавне безбједности у Цариграду Едиб беј са министром унутрашњих послова Џелал бејом. Каже се, да су се савјетовали о политичком положају и приликама, које у земљи владају. Али ова савјетовања изгледају са сваке стране чудна, тим прије што се зна за свјечане изјаве и од стране владе и од стране младотурског комитета, да се комитет неће мијешати у владине послове. А Сеид беј и Талат беј, и ако парламентски посланици, ипак су у овој прилици били као представници комитета. Зато се и вјерује, да се ова врло необична савјетовања на Порти, кретала прије око убиства Зеки бејa, цариградског новинара, на чијој су расправи неки свједоци дали врло чудновата, па и непријатна за комитет изјашњења.

Идеја о остварењу савеза балканских народа још једнако загријева млада срца турскијех политичара, који су кренули да на њој што више поради, а нарочито одбор, који је за ову ствар искључиво образован.

Тај одбор за балкански савез образован је из средине парламентскиу посланика у Цариграду и у њему има представника свију народности. Он је сада спремио меморандум, који ће колегијално упутити свима балканским парламентима. У том меморандуму каже се у главном то, како је извршни одбор нарочите лиге за балкански савез опуномоћен да ступи у везу са свима присталицама ове идеје и да са њима поведе заједничку акцију. С тим у вези моли извршни одбор своје колеге балканских парламената, да и они образују исту такву лигу и са истим програмом, који у главном садржи узајамо поштовање туђе својине и заједничку самоодбрану на основу постојећега стања.

Криза у Америци

— **Црногорци, не идите у Америку!** —

У српском листу „Американском Србобрану“, што као орган савеза Србобран излази у Питсбургу у Америци, читамо:

„Бивши жељезнички магнат мултимилионар Хил некадашњи господар Нордери Пацифик Жељезница, тврди да иде криза.

Хил се потпуно повукао с поља рада и предузећа и тако из прикрајка прати развој индустриских и економских прилика и кад нађе за потребно изађе с каквим својим мишљењем, које оснива на искуству и добром познавању ствари.

Најновије Хилово мишљење о доласку кризе просто се састоји у овом:

Пошљедњих година у овој земљи средства за производњу су се тако усавршила и производња је тако коракнула да потрошња с тим ни из далека не може ићи у корак.

Дакле сувишна производња припремила нам је кризу, која нам иде.

Вриједно је биљежити све ове гласове, не ради страшења него ради равнања времена. На пола лакше ће се свака криза поднијети, ако се за времена предвиди. Било не било кризе, добро ће доћи да се примјени изрека: „Чувај бијеле новце за црне дане“.

А да већ сад није за раднике добро, то се види и из „Српског Родољуба“, који овако препоручује Србима:

„Радничке прилике су слабе и изгледа да ће такве остати за дуго, врло зле, те се савјетује да се нико не упућује у Америку“.

Зато би ове опомене требали да приме к срцу сви они, који намјеравају да тамо пођу.

Црногорци, не идите у Америку!

Русија за своју војску

— Нарочитим законом у Русији се војска повећава —

Петроград, 20. новембра

Ако је вјеровати писању руске штампе, а прије је за вјеровање, него што није, руски министар војни, у споразуму с владом, прегао је да учини један одлучан и важан корак за руску војску, чиме се контингенат војних обвезника знатно повећава.

Као што тврде добро обавијештене личности, у министарству војном израђен је и претресен, па ће се ускоро и пред Думу изнијети на претрес један од најважнијих закона — војни закон са својим одредбама о служењу у сталноме кадру. Данашњи закон датира још од 1874. године и у току од 36 година многи његови чланови постали су потпуно несагласни са погодбама државнога живота.

Стална потреба за повећањем одбранбене снаге и скраћени војни рок изискивали су сваке године све јаче и повећање регрутног контингента. У току пошљедњих 36 година број способних младића се удвостручио; међутим потреба за регрутима се утројила. Силне привилегије при регрутовању довеле су дотле да је сваке године бивало све теже скрпити потребан број физички способних војних обвезника.

Новим законом пак предвиђају се ове измјене. Да би се повећао контингенат из кога ће се регрутовати младићи за војску, привилегије прве категорије, то јест број оних који се за увијек ослобађају војске ушљед породичних односа, знатно се смањују.

Прије свега, јединци, чији су очеви способни за рад, пребацују се у другу категорију (у способне за војску).

Они хранитељи породица, који су способни за војску а имају брата који је напунио 15 година или им старији служи војни рок, пребацују се привремено у прву категорију. Таквим се младим људима дозвољава одлагање служења у кадру све док им млађи брат не напуни 18 година или старији брат не изађе из војске.

Удовци са дјецом безусловно се ослобођавају војске.

Извјесно образовање и извјесне врсте занимања дају право на скраћен рок од — три године. Универзитетлије служе само двије године, ако положе испит за резервне официре.

Рок за ступање у кадар помјерава се од 15. фебруара. Ко дотле не би био регрутован, дужан је пријавити се у идућој години. Казне за непријављивање или за бјежање испод заставе знатно се поопштравају.

Као што се види, Русија своје гесло не напушта:

„Царствуй на слави намъ
Царствуй на страх врагамъ!“

Срби у Плаву и Гусињу

— Разбојничка акција противу разоружаних Срба. —

Гусиње, 23. новембра.

Како кога дана положај Срба у Турској све је гори, јер се над њима врше убиства на све стране. Нема краја у царевини гдје Срби живе, а да који од Срба није платио главом од насилничке руке. Зулуми се тако све више гомилају, да је Србима тешко живјети.

Разумије се, да Србима и у овим крајевима ниједа ништа боље, а све само зато што власти ни из близа не одговарају позиву и дужностима својим.

У Гусињу и Плаву све је горе. Овдашњи кајмакам раздијелио је свима оружје, а Србима, који пате страшно од зликоваца, не дозвољава ни најобичнији револвер. Што је Арнаутима раздано и дозвољено оружје, завладало је право безвлашће. Арнаути су све несноснији, те су прије неки дан пуцали и на стан гусињског кајмакама у намјери да га убију. Ваљда због тога, дошло је и до врло јаког сукоба између арнаутских качака и војске у близини Гусиња. А и кајмакам је одмах послије тога премјештен за кајмикама у Беране.

До чега је довело ово раздавање оружја Арнаутима довољно је да наведемо неколико примјера, па да се види каква се кланица Србима у овим крајевима спрема и како власти на све ово гледају.

Пошто су арнаутски зликовци ових крајева све насртљивији а наши људи немају чиме да се бране, да би могли ићи у планину по дрва, обично воде по кога муслимана као спроводника. Тако је прије неки дан ишао по дрва са 4 коња и Урош Радовић из Војна Села са Синаном из истог села. Али када су се из планине враћали са натовареним коњима пресретне их Шербет Хоџа из Велбоне са своја 3 наоружана друга, те им одузме коње а пратиоца Синана на мртво истуку, што је Србина спроводио. Истукли су и Уроша, па га хтјели и убити, но срећом пошло му је за руком да умакне жив, макар и без коња. Дошав у Гусиње јавио је ућумату, али без икакве користи. Истог дана ишао је са товарем жита у Гусиње и Вукота Лабудов из истог села са братом и спроводником, али кад су се са пазара враћали, нападну их у селу Вишњеву оружани Арнаути, те коња одузму а Вукоту су тако истукли да је дуго остао у несвијести на друму. Осим свега овога спалили су Арнаути прије неку ноћ преко 1000 ока сијена Сими Шошкићу, коме су су и прије 12 дана запалили опет сијено и два стога сламе.

Куд све ово води, јасно је!

Рашко-призренска епархија

О избору рашко-призренског митрополита, који ће ускоро бити, из кругова посвећених у овој ствари добили смо овај чланак, који доносимо да би се само чуло и мишљење народа ове епархије. Тај чланак гласи:

Када је митрополит рашко-призренске епархије Нићифор дао оставку и патријаршија му је оставку уважила, писали смо да је то учинио под притиском неке јаке силе, која му је већ била загорчила и сам живот његов, а борба коју је Нићифор водио за очување својих прерогатива, потпуно га руинирала била, те се ријешио био на тај очајан корак, у нади да ће се те „патентиране патриоте“ у пошљедњем моменту тргнути, да ће увидјети да то иде на пропаст српске националне мисли и на штету српских интереса у неослобођеним крајевима српским.

Али се преварио у рачуну. Сметнуо је био с ума да тим неваљалцима није ништа свето, и да они намјеравају да изврше још неки гаднији посао, што смо јасно изнијели овом приликом, када се Нићифор опростио са својом паством рашко-призренске епархије.

Ђавоље сјеме, које је злогласна котерија тада посијала ево већ ниче. Прво су поставили за администратора те епархије човјека потпуно неподобна за тај положај, а што се тиче карактера, ту и не треба трошити ријечи. Свакоме Србину у отоманској империји познат је тај човјек у калуђерској мантији, који се клања само Мамону, који не зна за патриотизам, а његов је Бог новац и лични интереси. Није ни чудо онда што је он дошао у сукоб са поштеним Србима у рашко-призренској епархији и што јавно захтијевају, да се тај приоризац уклони са тог положаја.

Међутим, крајње је вријеме било да се упражњена епархија попуни. Није тешко било наћи погодна човјека за тај тако пун части положај. Српски народ има довољно спремних својих синова, који би били достојни да заузму тако важан положај. Е, али познатим патриотама треба човјек који ће бити слијепо оруђе и права машина за извршење свих наредаба и ћефа оних који ведре и облаче у тим класичним земљама српским, који управљају националном политиком у неослобођеним крајевима и где могу добити доста награде за *свој труд*, око угушивања сваке слободне мисли, да сваки само слуша и ништа не протестује, па ма му поставио за архипастира и *разбојника*. Заиста, ово се ових дана обистини!!!..

Пуче „радостан“ глас широм цијелога Српства, да је кандидат за рашко-призренског митрополита *архимандрит Василије Раденковић!!!*..

Свако би помислио да је то најдостојнији човјек за то мјесто, један од најспремнијих духовника у Српству, геније у мантији, кад га его кандидују за митрополита оне епархије, гдје су некада сједјели *пећски патријарси*. Да, српски народе, преварио би се! Да има мало мозга у главама српских политичара и руководаца наших националних идеја, заиста би такав човјек требао да дође на тако важно мјесто. Али код злогласне мафије српске нема ни трунка патриотизма, нема ни мало морала, јер је све то заражено неваљалством, поквареношћу и неморалом.

Да је тако очигиј је доказ кандидација Богдана Раденковића (у калуђерству архимандрита Василија), који је до јуче клао људе, под чијим су ударцима падале многе невине жртве, чије су руке упрљане српском крвљу, која вапија и пита има ли Бога? Да, јадни мој народе, онај човјек, који треба одавна да испашта своје гријехове у најдубљој тамници да не кужи својим задахом овај ваздух, долази као глава твоје свете цркве, да својим крвавим рукама благосиља онај поштен и скроз религиозан српски народ, који једино још у својој религији тражи спаса. Па има ли Бога и види ли он те биједнике који се титрају са нашом вјером?!

Котерија се уби доказујући како су породичне несреће нагониле тога Богдана Раденковића да прими монашки чин и да се смири. Не, по сто пута не!!.. Никад тај човјек не би пристао да као прост калуђер служи светој цркви и да испашта у осами све гријехове које је починио.

Познајемо добро ту птицу! Познајемо такођер и његове протекторе! Да. Њему би добро дошла митрополитска митра и плата, а протекторима човјек који ће без преговора извршити њихове наредбе и бити слијепо оруђе у њиховим рукама. Али да ли је поштено титрати се с народом и са вјером?!! Смије ли се ико да игра са светињом нашега народа, само зато да награди једнога *свог*, па ма каквог било, човјека и да преко њега врши своје гадне намјере?! Не, не смије. Народ мора проговорити. Народ мора ма под којом цијеном спријечити избор таквог кандидата, мора показати једном паметнутим својим туторима, да је већ сувише што трпи и да мора сам да брани и себе и своју религију. Не смије допустити да се прва пријесто свете пећске патријаршије, да буди ко носи ону митру која је кроз толико вијекова била чиста и неокаљана, коју су носили толики велики људи. Од саме помисли да има људи који помишљају да ставе ту митру на главу и таквог човјека, згрози се и згади сваки поштени Србин, који српски мисли и осјећа.

Кандидат је патријаршије и *Дожић*, свршени ученик теолошког факултета у Атинама, човјек млад, одушевљен, прави Србин и патриота, пун заноса и спреман за такав положај. Е, али он познатој катерији није подесан, јер неће вршити њене прљаве планове и зато га и неће.

А ако цариградска патријаршија стоји на оној висини на којој је некада била и ако поле води рачуна о православној религији и о својој пастви *никада не смије допустити, да архамандрит Василије*

ПОДЛИСТАК

Лопови у чамари

написао: **Павле Албекери**
с чешког превео **П. К. Вукотић.**

(3)

Затим дубоким поклонима испрати господу до па степенице. Враћајући се јадиковаше, како је могао више тражити да је знао е ће то тако лако ићи.

Господин Зелени са господином Воборником хитали су што им ноге дозвољаваху.

»То је лопов!« одахну господин Зелени, одпљунувши пјетко.

»Препредењаци. Ови новинари!« говораше господин Воборник, а господин Зелени данас му се већ не противљаше.

IV.

Господин одборник Зелени сједе иједак у свој дућан, рачунајући колико може повисити цијену на поједином граму коријења, па да брзо надокнади своју штету, проузроковану синоћном свађом, стављајући све на штету своје п. т. господе муштерија. Несретна неуздржљивост и ено вражје пиво! Али зашто је Воборник онакав назадњак! Истина господин редактор »Посланика од нас« велики је ђаво и огулиша, али због једнога или неколико људи не може човјек одмах да гони и осуђује цијелу ствар. Господин Зелени добро је рачунао. Још данас морао је дати редакцији »Посланика од нас«, осим већ датих тридесет форината а. в., три форинта за оглас. Али ће му за ову написати дивну препоруку, вриједјеће десет форинти. И док то изађе трипута повратиће сав новац а остало биће добитак.

На пријатеља Воборника се у осталом није љутио, али ипак не бјеху му по вољи његови назадњачки погледи. Спремао се како ће му најбоље представити доброту листова из околине с погледом на објаве и друге ствари, али при здравом разуму без пива. Са журналистиком опет се сасвијем измирио, а и љутња наспрам господина редактора Драгослава Желинскога помало се губила.

У томе шкрипнуше врата од дућана и уђе господин Зајичек, славни издаватељ, власник и одговорни уредник »Свјетлости«, органа општинарског вијећа. Приближи се с клањањем и пружи руку. Пита за здравље.

»Чуо сам, отпоче, о неком — непријатном догађају, који сте, господине одборниче, извољели имати синоћ са господином Воборником«.

Господин Зелени највољији би био да је могао господина Зајичека избацити, али респектоваше тако моћног господина из уредништва листа своје странке.

»Хм, да, тако је нешто и било..... мали непоразум, како би сте то.....«, грца.

»Говори се о шамарима«, продужи господин Зајичек, са невиношћу урођеном само журналистима из провинције кад се палази пред својим плијеном.

»Хм, баш није то тако рђаво било . . . гдје сте то чули, господине редакторе?«

— »Гдје сам то чуо? Чуо сам још љепших ствари, господине одборниче!« смијаше се дрско власник јавног мњења питајући очима муке господина одборника.« Били сте како изгледа у редакцији »Посланика« и дали сте оној несрећи Желинском стотинарку, само да не би тај догађај оштампао у његовом пропалом листу!«

»Није то тако . . .!«

»Видио сам вас својим очима, господине одборниче, гдје тамо идете . . .« одважно тврђаше Зајичек. »Не одричем«, признаде господин одборник. — »али дао сам му, душе ми, само тридесет форинти.«

»То такође знам!«

«Је ли могуће?!«

„Могуће је. И морате ми, господине одборниче, извинити што ћу бити тако слободан, то ваше дјело изнијети на расуђивање пред јавним мњењем. Кад сте могли дати онаквом брљавцу чешког имена као што је «Посланик» тридесет форинти, чим наравно потпомажете онакве журналистичке паразите, онда сте издајник свете наше ствари, која чува општинска добра«. —

Господин Зелени био је тијем говором поражен. Разлози господина Зајичка основани су, није му се могао ни у чему противити!

«Молим, господине редакторе, сам признајем, али реците ми шта сам друго могао, кад су тамо већ све знали?»

«Да, да, али ми то такође знамо и имамо право да га објелоданимо. Која фајда, наравно кад би сте хтјели..... Најмање педесет форинти онда би човјек жмурке преко тога пријешао.....»

У таквим приликама нема погодбе и господин Зелени исплати педесетицу. Господин Зајичек преко воље узе новац као да је то из милости примио, затим пође увјеравајући да никаква жива душа већ о томе ништа неће дознати. —

Ни пет минута није преостало господину Зеленоме на размишљање о тој ствари, кад опет уђе у дућан нови гост, господин Слука, који се неодавно припрема да покрене у граду велики нови лист зашто већ и дозволу има. Представи се господину одборнику и усуди се упитати га смије ли господина међу претплатницима новог подузећа уврстити. И чудновато, господин одборник, онакви пријатељ нових листова по околини, данас му молбу потпуно одби.

»Онда узимам слободу запитати вељепоштованог, могу ли објелоданити догађај »Код бијелог лава«.

(Богдан Раденковић) *дође за митрополита рашко-призренске епархије, јер у противном случају проговориће народ, а онда, кад народу дође до грла, латиће се и крајњих средстава да спријечи једно зло које се тако лако не да поправити, ако се изврши без икаква размишљања или под каквим звечећим притиском.*

Народ рашко-призренске епархије будан је и чека само да види докле ће ићи неваљалство... — **М.** —

Мисли

Будалити значи вјечито бити у заблуди, јер стална заблуда није ништа друго него будалење.

*

Нада крије, али и убија, а неизвјесност убија, али и не уништава.

*

Ко се свакоме склања, дочекаће да се и свакоме поклања.

*

Будале само уображавају, да мудрији без будала не би могли живјети.

*

Нечиста прошлост може бити само мрља, али нечиста будућност је крст на који се човјек распиње.

*

Не знати све није ништа страшно, али је страшно уображавати да се зна све.

*

Ласкавац је најопаснији заводник.

*

Бити свуд не значи знати све.

*

Као што не ваља прецјењивати себе, исто тако не ваља ни подцјењивати се.

*

Ко лако своју грбачу савија, пружа другом прилику да се на њу пење.

Валси

Са врх Коложуна

На Јовандан 1911. г.

Перо нам зарђало, давно га нијесмо умочили, јер се не можемо амбарисати „системом“ писања и живовања. Немамо ону чудну справу — оне стативе геијалног Мангетолера — онај дивни линотип, који једним ударом прста уједно слијева и саставља слова слободне типографије — слободне јавности. —

Него из њеног motu proprio, из чисто патриотичног и хуманитарног побуђења, понесмо се овом жлом јужином на врх Коложуна, гдје је слобода штампе и говора неограничена. —

Вриједни заступник Лупис за долматински сабор, као бивши амерички емигрант, у доста прилика вјерно је писао и говорио о жалосном стању наших исељеника у Америци. — Тако у 91. бр. задарски „Narodni List“ додоси његов чланак под насловом „Na adresu ministarstva vanjskih poslova“, у којем г. Лупис позива народне факторе, да се заузму за осакаћене своје подјанике, као и за породице погинулих у разне рудокопе и фабрике, гдје се годишње унесрећи неколико стотина Срба и Хрвата, а ниједном се од стотине не исплати накнада како то закон налаже. Амерички закони су правични и строги, у прилог пострадалог радника, али што је фајде кад нема никога да се за њих заузме. Г. Лупис цитира извјешће „Slobodne Tribune“ из Такоме, у којем видимо како је Илија Мизевић из Босне добио 13235 долара (60000 к.) за изгубљену руку. Ово је једини случај гдје један наш осакаћени добија обилату накнаду за изгубљену руку, у колико је нама познато кроз наше три деценије америковања. Ако је који што добио — то је просјачка накнада од које стотине долара, до чим осакаћеном Американцу, Енглезу или којем другом раднику изображених народа броје на стотине хиљада круна оштете! Познат нам је један случај, гдје је један наш добио пљуску по носу од својег земљака, и за ту увреду суд му је дао 5000 долара — равно 25000 К за једну шаку — коју је наш честити Кошуњанин дивно повратио, али пошто је примио новац — и у ону трансакцију заушница, наш Јакош Ф. добио чистих 25000 вранцика.

Него то је било у оно златно доба Калифорније и Невада, кад бијасмо сви „наши“; — кад Ивановић из Црне Горе, Вукановић из Херцеговине, Зеновић из Паштровића, Гуњина из Конавала, Бартуловић из Брача — једнако, с једним скоком и одушевљењем скакаху у одбрану Павла Крањца да га Мексиканци не убију (г. 1874), у оно златно вријеме нашег исељеничког живота кад не бјеше него само три добротворна друштва, у у којим су могли приступити сви Славени: у оно вријеме кад не бјеше овај сијасет новина, већ сама српска „Слобода“ у Сан Франциску и хрватски „Napredak“ у Њу Јорку. — Новине, које су само сијале здраво сјаме на њиву слоге и братске љубави свих огранака јужних Словена. А сад? — Неколико савеза, са неколико стотина барјака и сијасет новина које ничу као печурке у гноју, што раде!? — Узрадили су толико да ми сумњамо да ће уцвијељена породица Јока Поповића из Брањеа примати оштету за скоро погинулог домаћина онолико, колико је у прво вријеме онај за једну шаку; и узрадили су толико да су раздијелили народ на провинцијални сепаратизам, и извели дар мар и бруку какове нема и није бивало ни у једној колонији велике Америке. — Није овоме злу крив народ, као ни поједина друштва. С главе риба задаје. Онај, који је кроз двије деценије у Америци сном мртвијем спавао — на једном рад неког партикуларизма разви барјак, положи темељ „Слоге“ па сагради неслогу; — они са неколико „пјемотешких“ типографа и пребјеглих јакобина, раде и граде оне новинарске бласфемије, те сипљу оно блато које су у своје пртљаге у чисту земљу Стрика Сава донијели, на наш идеал и велике светиње Србинове. И за ову канкрену друштвеног и политичког живота америчких Срба треба лијека, треба одбране као и за мукотрпног радника којег бесавјесни агенти, прљави бетулани, спекулативни бустери један другом додају за дерачину.

Заступник Лупис диже глас у прилог својих земљака и захтијева заштиту оних власти, које имају своје представнике у Америци, а како је онима који немају ниједног и никога који би стао у одбрану њиховом мученичком животу, као и у одбрану части и образа њиховог имена и отаџбине!? — „Stop that! — рече Duk — отур море! дода Хари — нећемо даље.

И 89-ти број „Вјесника“ је занимљив. — Пукао би човјек као кријеж у Илин мјесец да не проговори и приговори рад оне изјаве у прилог Лазара Бркића.

Кад је прогнат доигра у кафану Ст. Митрова Љубише. Радознали се окупили, да дознају, ко је онај уморени жутко? — „Изгледа да је онај инжинијер пројектаног пута преко Стубице.“ — рече Тош. — „Бити ће expert минералогије са Кошљуна“, дода Хари. —

На ово ће један bystander: — „А не знате? Ово је Лазар Бркић*), наставник подгоричке гимназије, смјеста прогнат из Црне Горе, нијесу му дали времена да пртљаг узме собом, прича брате reign of tenor садашње владе на Цетиње, да таквог није било за вријеме Нерона и Калигуле старог Рима.“ — И за оваквог човјека се издаје наредба добричини Лазару Чобелићу да штампа изјаву сатисфакције. Е ако ћемо тако, хајде, чика Лазо, с нама: —

Онам' онамо, за море оно
Гдје небо плаво савија свод,
Уз златна брда — на плодна поља
Гдје човјек никад не бива роб! —

Tom Dick, and Harry. —

*) Дочек у Будви био му је такав, да јутро није чека да сване: отпирио је пут Котора.

Кратке вијести

Расписани избори. Из Загреба јављају, да су избори Хрватске и Славоније расписани. Они ће бити 2. 3. и 5. децембра. Евентуални ужи избори биће 3. 5. и 6. децембра. Првог дана бирају 51, другог 14, а трећег 15 срезова.

Зајчева осамдесетогодишњица. Познати композитор Иван пл. Зајц навршује 8. децембра осамдесет година рођења. Из пажње према сиједом јубилару у Загребу се спремају пјевачка друштва да овај дан свечано прославе и јубилару нарочиту пажњу укажу.

Руско-персиски сукоб. Ево шта се износи да је довело Русију и Персију у сукоб: Брат бившега шаха Мохамед Алије задужен је до очију, те је његово имање заплијенила руско-персиска банка. Персиски министар државне ризнице, амерички поданик Шустар одредио је, да се поменуто имање прода у корист државне благајне, којој је такођер брат бившега шаха дужан. Русија је против тога протестовала и затражила, да се укине поменута одредба, да се отпусти из државне службе Шустар, да се да потпуна задовољштина руском консулу у Техерану, коме су неки персиски војници били пријетили, и да се плати оштета Русији за мобилизовање руских чета против Персије. На то није хтјела пристати персиска влада, а Русија је одредила, да њене чете уђу у Персију. Енглеска и Русија су се већ споразумјеле тако, да првој припадне јужна, а другој сјеверна Персија. Русија ради и на томе, да са један дио Персије, што би га уступила Турској, добије од ове дозволу, да руски ратни бродови могу пролазити кроз Дарданеле. Народ у Персији носи у знак жалости короту.

За погореле у Високом. У пострадалом мјесту од пожара Високом, у Босни, образован је од најугледнијих људи одбор за скупљање прилога за погореле у Високом. Тај одбор сад је издао овај апел за скупљање прилога: „Тешка је несрећа снашла наш град. Најљући душмани људски, страшна ватра уништила је пола наше вароши. Три стотине породица са многобројним сибјаном остави у највећем страху свој кров над главом у бијесну пламену и једва изнесе голу душу на ледину. Тешка сиротиња и од себе радила је и мучила се за свој свагдањи залогај круха, за своје скровиште а то јој сада све уништи и похара бијесни пламен. Срце човјеку пуца, кад гледа ову биједу и невољу, кад чује, гдје сиротиња, бјежећи испод свог рођеног скровишта, цвили и јауче, да бар живот свој отме бијесној ватри. Душман је љути прогутао своје жртве, отео сиротињи све до живота и избацио је таку голу, босу и гладну на сокак. Та сиротиња сад чека у исто таком страху љуту зиму, врлуда без циља и наде, изгубљена, осиромашена. Али Бог не оставља своје, добри људи имају срца, имају осјећаја за унесрећене, па има наде да ће се и помоћи тој тешкој сиротињи. С том надом устаје ево потписани одбор и моли у име погорјеле сиротиње, свакога ко срце имаде, да овој биједној сиротињи притече у помоћ. За први мах полетјела је поред политичких и војничких власти погорјелим у помоћ најближа околина наша, пружила је сиротињи хране, да се окријепи и скровишта, да се одмори и опорави од ужасна доживљаја. Али за даљи свој живот изгледа сиротиња у очајности, помоћи моли Бога, заклиње људе, да јој се смилује и одржи да не помиру од глади и студени. У то име молимо Вас, да притрчите у помоћ добровољним прилогом, да дарујете биједној сиротињи што можете. Молимо Вас, да и у кругу својих пријатеља сакупите штогод. Брза помоћ невољнику двострука је помоћ. Сакупљене новчане прилоге изволите слати приложеном положницом поштанске штедионице“. — Добро би било кад би ко и у нас предузео акцију за скупљање прилога пострадалим Височанима.

Дневник

Н. Скупштина. Од како је Н. Скупштина држала прву претходну сједницу још се није састајала. Чекало се, да верификациони одбор изврши преглед посланичких пуномоћија и да се утврди кандидатура предсједништва. По свој прилици Н. Скупштина ће наставити свој рад по недјељи.

Опет испади. Са биоградских Теразија опет се врше новинарски испади противу угледа наше земље. Не остављају на миру ни самога нашега владаоца и поједине чланове Владалачког Дома. Галијотски им подмећу поједине ријечи и мишљења, која никад нијесу ни изговорили ни заступали. Поводом доношења новога реакционарног закона о штампи у Србији, на недопуштен начин увлаче у дискусију и име нашега Краља. Подмећу му да одобрава стегу слободне штампе у Србији, па га на основу те ниске претпоставке безразложно нападају.

Садашњи српски закон о штампи одлучно забрањује листовима вријеђање страних владалаца и њихових домова.

И опет утврђујемо немилу чињеницу, да су надлежне власти у Србији потпуно равнодушне кад по одредбама тога закона треба заштитити нашега владаоца. Он је код власти братске Србије стављен изван закона.

На наше приговоре у томе погледу из Биограда се са службене стране често изговарају, како извјесни биоградски листови вријеђају и њихова Краља, па им се тобоже не може стати на пут, јер је, веле, у Србији штампа слободна!

Како ће власти у Србији према својим листовима поступати кад вријеђају Краља Србије, то се нас, као иностранства према Србији, са међународнога гледишта не тиче. Нама је са тога гледишта са свијем све једно, шта ти листови пишу о својем Краљу и да ли их у томе њихове власти могу спријечити, или

У томе се отворише врата и уђе »прави« редактор »Свјетлости« чији шеф тек што бијаше изашао. Баци на господина Слуку разумљиви поглед, одведе на страну господина одборника и саопшти му, да ће објавити сву ону историју ако не добије двадесет форинти.

»Али то није могуће....?« брањаше се господин Зелени шапћући. »Већ сам дао господину Зајичеку.....!«

»Што се то мене тиче! То је моја ствар, он ми не смије у редакцију ни ријечи проговорити. Ја имам с њим потпуно уредан уговор, који вам могу одмах показати ако је потреба!

Препирка постаде гласнија, те се и господин Слука умијеша.

»Али господине, каквог ви образа имате?« продера се господин одборник ужаснут због толике дрскости. »Кад ви још до сада не знате ни како ће нам се лист звати«.

Што да ради! Плати обојици по двадесет форинти и ћутање бијаше већ закупљено. Мирно одахну кад се за журналистима затворише врата. Већ је био сигуран да о јучерашњем догађају неће већ дознати никаква жива душа.

V

По вечери пођу оба господина одборника а према обећању господина Зеленога у гостионицу да сву јучерашњу љутњу пивом заливају. Нијесу пошли »Код бијелог лава«, јер као да су се стидјели тог мјеста, које је било свједок њиховог рђавог поступка, већ пођу изван града у сеоце удаљено за пола сата гје се налазила гостионица па далеко чувена са добрим врстама пића.

Путем су разговарали. Господин Зелени повјери своју незгоду господину Воборнику и срачуна му дневни трошак који је износио.

У Суду	15	фор.
„ редакцији »Посланика«	30	„
господину Зајичку	50	„
„ Слуки	30	„
»Свјетлости«	20	„
Свега	135	фор.

»Али немој«, додаде господин Зелени, »да мислиш, да сам овдје урачунао и наше трошкове! Али опет те могу прегорети!«

»А ја«, одговори добродушни господин Воборник, — »нећу да од тебе тражим никакву награду. Мене је ово такође коштало педесет форинти.«

»Како то?«

»Нијесам желио да чиним вику пред женом. И код мене су били Зајичек и Слука и онај други од »Свјетлости. Свима сам им дао само да се тај враг већ свршио«.

„Гром и пакао!“ прокле господин Зелени. Кад су ушли у гостионицу, видијели су скупљене господина Слуку и т. д. са њиховим цјелокупним редакционим персоналом, пили су, гостовали се, и добру вољу имали су. „Озлоглашени лопови, ти новилари!“ прогута у себе господин Зелени. Ствар, због које се јуче тукао, данас осуђиваше. Бура се већ утиша — — — —.

Другога дана избаци господин Зелени извјестиоца »Пролећа Полабског,« који далеко два сата од града излази, а био је дошао с пријетњом, да ће објавити ону скандалну историју. Сјети се да га је видио међу друштвом, које се веселило за његов новац.

Као и са свијема, тако је поступио и са четворицом или петином из околине у простору до пет миља. Сви су му пријетили журналистичком осветом.

Господину Зеленоме већ није било стало. Заједнички са господином Воборником упознадоше своје жене са њиховом погрешком, пређутавши колико их је то коштало. Кад су и овдје изнудили опроштење, одреку се одборничке почасти како се у будуће не би имали бојати од јавног мњења.

Та историја ипак угледа свијета и сви је околни журнали од Крконоша па до Шумаве поновише, али се нико не извијести зашто три мјесна журала, гдје се то и догодило, о том ћутаху. Мени је пошло за руком дознати тај узрок баш од саме господе проузроковача.

Моралну поуку нећу придодавати. Многа је опаква, како је с које стране узмемо. Кога гдје засврби, ондје нека се и почеше.

не. Али ми не можемо бити равнодушни према чињеници: да српске власти готово редовно допуштају извјесним својим листовима, да нападају нашега Краља и Његов Дом, *и ако те нападе забрањује српски закон о штампи*. Овдје нам изгледа јасно, да те власти хотимично толерирају вријеђање нашега владаоца.

То ми не можемо допустити, јер је службена Србија дужна старати се да се врше они њени закони, у колико се истијема заштићава и наш владалац, као и сви страни.

Па кад и не би било у Србији таквих закона, ипак би њена влада и у томе случају морала уложити старање, да нашега Краља заштити од клевета у својој штампи. На то би је обвезала међународна дужност, — дужност, да у својој земљи чува од увреда владаоца оне државе, с којом вели да живи у „братским и пријатељским“ односима.

Неће ли српска влада тако да чини — а она сваки дан на дјелу показује да не чини — онда су „братски и пријатељски“ односи празан изговор, који не вриједи ни пребијене паре.

Хоћемо или братство на дјелу, или нам није потребно то лицемјерно ваше браство!

Државни буџет. Предлог закона о државном буџету за идућу годину завршен је и сада се доштампава у државној штампарији. Он ће у току идуће недјеље већ бити поднесен Н. Скупштини.

Колера. Нових случајева побољевања од колере нема. Значи, да је санитетским и грађанским властима испало за руком, да је, строго предузетим мјерама, не само сузбију, него да је, изгледа, и искоријене.

Малисори у Цариграду. Из Цариграда јављају, да је тамо приспјела депутација Малисора, да се жали влади што до сад још нијесу извршена обећања и привилегије, које им је загарантовао подгорички мир. Они не само што нијесу још добили до сада обећану помоћ у новцу и храни, него им нијесу ни саграђене куће, цркве и школе, па још хоће и порез да им се узме и ако су за двије године ослобођени пореза. Према увјеравању депутације, Малисори су готови да оружаном руком заштите своја права ако се влада не заузме, да обећања изврши.

Вријеме. Кишовито вријеме је освојило. Отпочеле су падати ситне јесење кише, које се по вас дуги дан непрекидно циједе и не престају лако. Тако је настало право мочварно вријеме, којим с јесени наша пријестоница обилује. Студен је незнатна.

Позориште и умјетност

Рад Н. Позоришта. Од прошлог броја увели смо сталну рубрику о раду Н. Позоришта на Цетињу. То чинимо зато да би о овој нашој установи наша читалачка публика била што боље обавјештена, да би јавно подвргли контроли све што се ради у позоришту и да би, уједно, оцјенама својим што више допомогли развоју и напретку ове најновије просвјетне установе наше, која нам свима на срцу лежи, како би јој се бар од сада обраћала што већа пажња и не би била општим немаром запостављена. Имајући само на уму добро и напредак позоришта, уредништво нашег листа обратило се на све оне личности од укуса и пера, којима су добро познате позоришне прилике и ангажовало их да за наш лист пишу извјештаје о свима представама, које ће се у Народном Позоришту давати. Све те оцјене излазиће под потписом у нашем листу, а уредништво неће имати ништа против ако и други, неангажовани, буду под својим потписом, разуми се у духу правца овог листа, писали оцјене о појединим представама и износили своје утиске са њих. Што за сад, у први мах, уредништво није узело сталног рецензента за позоришне ствари, узрок је тај, што је уредништо хтјело да се што боље у нас скристализује мишљење о позоришту и да му се не би приписивала пристрасност, као што је то већ било једном покушано, када је наш лист проговорио о раду Н. Позоришта у прошлој сезони. На крају још уредништво налази за потребно да изјави, да ће радо доносити и супротна мишљења о појединим већ оцјењеним представама, али, разумије се, са потписом писца, на кога и оставља сву одговорност за његов напис.

Представа „Свијет“. У четвртак је у овдашњем позоришту приказиван „Свијет“, позоришна игра у четири чина од Бранислава Ђ. Нушића у режији Мицићевој. „Свијет“ је један од слабијих комада Нушићевих, без великих радња и заплета, обичан, прост, гдје се слике ређају као у калеидоскопу, једна за другом, а све у кући пензионера Томе, око кога се и све догађа. Ту приказивачи немају ништа свога да изнесу, ништа да испоље, нити да истакну, јер је писац све што је требало сам учинио и извео. Приказивачима је само остављено да то прикажу онако како је то писац створио. Према томе комад је за приказивање врло лак, течан и погодан. Ту не треба ни дубље студије, ни напрезања, нити ичега што би их заморило. Све иде аутоматски, све по команди. Лица на позорницу излазе, говоре, крећу се, иду, заплићу ствар и развијају цијелу радњу било говором било присуством својим. Ту приказивачи немају ништа да стварају нити, да изводе. И у колико је зато комад веома погодан за приказиваче, у толико је досадан и монотон за посмараче, ако се не изводи течно, брзо и лако, ако не лети онако хитро као што је излаган и као што га је писац за публику спремио.

Овај комад није за нашу публику нов; давао се раније.

Приказивање је било овог пута много боље него иначе. Није било онога уобичајеног затезања, развлачености, муцања, испада, кварења ефеката, натрпаности и неразумијевања и несхватања. Томе је знатно припомагала једноставност комада и оно што смо већ одавно запазили и што се не може на први поглед ничијем оку сакрити, да се салонски комади на нашој позорници боље изводе готово за сто на сто пута него други, нпр. историски или из сеоског живота, а поготово комедије и друге лаке француске ствари.

Играло се, у главном, добро и да се већа пажња обратила на *све*, могли смо рећи да би ова представа одвајала од других. Ако икад, ту је најзгодија прилика била да се успјех постигне. Требало је само мало више живости да се унесе, да буде више топлине и више пажње; недостајало је оно што се у позоришном свијету каже „да се комад уигра“. И најмање ситнице у комаду могу врло често да буду по цио комад кобне. Једна таква ситница може да поквари сваки утисак и да гледаоци изгубе сваку илузију. И баш само зато што је то „ситница“, треба да се избјегне, јер се ту не тражи ни дара, ни вјештине нити ичег другог, а најмање напрезања, него само пажње. Овако апсурдно изгледа сједјети у затвореној соби и рећи: ето иде тај и тај, а то лице, о коме је ријеч, није на вратима, него у предсобљу, гдје се кроз затворена дрвена врата не може видјети. Или: отац пита јесу ли му направљене цигарете, а одговара му се да јесу, а оне не само да се не виде на столу, него, одмах затим, отац мора да их завија на очиглед публике. А шта тек да се рече о оним сиједим косама о којима је у комаду ријеч, а косе се пред публиком приказују у свима другим бојама, а само не у сиједим! Па тек намјештај и само стање куће! То је таква „ситница“, да крупнице веће не може бити! Између намјештаја у првом и другом чину битне разлике није било. Дрвене столице замијењене су фотељама и — то је све! А госпођа Живановићка тобож се чуди какве су принове у кући учинили! Још уз то кад се дода и то, да су врата од салона не само напукла, него и да рупа на њима има као да су од некакве појате!

За управу може ситница бити и то што се нарочито истиче да је комад из биоградског живота, а говори се јужњијем нарјечјем, па би јој и то просто било, да ијекају сви, али је прави каљамбур кад једни ијечу а други ечу, те видите: отац час каже: дијете час дете, старија кћи се поводи за њим, мати само екавштином говори, млађа кћи говори чистом ијекавштином са примјесама ђајкавштине!

А шта да се рече за сценерију! Она је навише кочила комад и кварила сваки повољан утисак. Дијете чита новине оцу и застаје. Дугачка пауза. Треба да уђе ко! И онда се окрећу главе, гледа се на врата, да изволи „њихово господство“ да уђе. Или: разговор жив, сви њиме заузети, одједном застоји. Зашто? Треба или неко да уђе и да разговор прекине или треба да неко предузме говор, али се на „шлагворт“ заборавило, па се не зна ко ће — у том случају по двоје у једар мах једну реченицу отпочну!.. И таквих ситница још много, врло много....

Све то и слично томе чинило је да комад није ишао онако живо, тачно и лако како би требало. А кад се још к томе дода да није било у извјесним моментима потребне топлине, разумљиво је што комад на нас није оставио жељени утисак. Док је сцена, када се мати с кћерима спрема у варош ради куповине, била лијепа, жива, топла, чак шта више срдачна, сликовита, полетна и пуна живота, дотле сцене измирења између Томе и Симе, с једне и Томе и Стане с друге стране нијесу биле онако топле и срдачне како се то могло с мало више пажње извести.

Мицић као пензионар Тома био би много бољи, да се уживио у својој улози, а нарочито да је обратио пажњу појединим моментима, када је изражавао потресеност или огорченост своју. То доста важи и за Вучићевића, који је приказивао пензионара Симу. Иначе су њихове улоге биле као скројене за њих. Јовановићка је у улози Стане била готово у елементу своме. Мицићка, као и увијек у сличним улогама, одговарала је удавачи Нади, а Бијелићева је пристајала за шипарицу Јелкицу, док је с промјеном одјеће даље од улоге своје била. Вучићевићка као Живановићка одвајала је и пуно је живота на позорници доносила док је Павићевићка као Томићка изостајала за њоме, а нарочито гласом и говором, који знатно штети иначе симпатичној појави њеној; као Каја била је много боља. Марић је иначе пријатна појава на позорници, да боље влада собом и да савлађује своје дефекте, али у овој прилици као Стојановићу нема му се што примјетити. Милошевић је почетник који напредује и тај се напредак видио и у овој прилици. Штета је само што нема руке, која ће њиме руководити, да напредује како треба. Павићевић као учитељ музике није био баш спретан. Носачи ни мало нијесу личили на људе. Они су нас подсјећали на оне „шатровце“ из биоградске по злу познате „главњаче“, а особито онај са фамозном црвеном бараком, која му је на глави стојала као влашка „челерија“. Слугу је играо Вујовић, али, за чудо, на позоришној листи није било мјеста ни за њега ни за његову улогу! Још један доказ више како се строго пази шта се ради.

Подјела улога је у главном била добра, режија аљкава, сценерија још гора, а размаци између чинова вјерно огледало „смишљена“ рада.

Позориште је било незагријано, а посјета слаба.

Бор. Сл. Минић.

Књижевност

Двадесет година уставне политике. У укусном издању биоградске књижарнице С. Б. Цвијановића изашла је једна веома лијепа књига, која је од нарочитог интереса за студију уставног питања у Србији, а за нас и веома поучна. Та се књига зове „Двадесет година уставне политике у Србији“ (1883—1903), а написао је наш признати научник Стојан Новаковић. Она садржи историско-мемоарске записке к томе времену и к постању и практиковању устава од 1888. и 1901. Писац у толико улази у причање догађаја поменутог времена у колико се они тичу уставног питања, или у колико на ње утицаја имају. Тим начином гомиње се уставни предлог напредњачке владе пок. М. С. Пироћанца од 1883, разводна распра краља Милана и краљице Наталије и ушљед ње устав од 1888, по том абдикација краља Милана с посебним погодбама о личним правима његовим. Борба о тим личним правима непрестано је додиривала и устав и вршење његово. У први мах били су јачи намјесништво и скупштина, те се с тога борба сврши прогонством краљице Наталије из Србије, отказом краља Милана од свих грађанских и родитељских права и законом о његовом изласку из Србије. Међутим поводом смрти трећега намјесника, ђенерала К. С. Протића (1892), кој ђ Милан отвара опет политичку борбу у Србији. Први му је чин те борбе збацивање намјесништва и проглашење владе још непуљетног краља Александра (1 априла 1893) и помоћу радикалне владе, а по том повратком својим у Србију и помоћу конзервативне владе, обустава устава од 1888. и повратак онога од 1869. године. Повратком краља Милана отвара се пут и повратку краљице Наталије. Тим се отвара нов начин борбе завађених краљевских супружника преко српских партија све до женидбе краља Александра (1901.) и до смрти краља Милана. У тим приликама краљ Александар се одлучује да расправи уставно питање, дајући земљи устав од 1901. године, у ком је власт законодавна организована у два дома, у Народној Скупштини и у Сенату. С новом уставном владом повраћа се и влада радикалне странке, која у тај посао улази поцијепана. Нешто несрећном Краљевом женидбом, нешто политичким расцјепом већине, борба се замрсује и огорчава све више, док се, напошљетку, не сврши официрском завјером 29. маја 1903. смрћу краља Александра и повратком устава од 1888.

Писац је себи поставио за задатак да се у причи своју држи мирног, стварног излагање, без нападања или одбране, представљајући оно што је било колико допуштају сада приступни извори, е да би читалац сам могао суд склапати. У додатку се излаже текст уставног пројекта владе пок. М. С. Пироћанца од 1883. године, поднесен у оно вријеме краљу Милану, и по том упоредним начином уставни пројект владе Ст. Новаковића од 1896. и устав од 1901, који је пошљедњи из онога пројекта удешаван разним промјенама, умјетцима и скраћивањем. Штампана је помоћу задужбине И. М. Коларца на финој хартији, лијепим веома читким словима, и износи преко двадест табака. Цијена јој је 3 динара и ми је најтоплије препоручујемо, а нарочито г. г. посланицима који су сад на окупу.

С горег на горе

— Недаћа са једном чешком народном задужбином —

Ту скоро у Прагу је сазидан велики Прашки Репрезентативни Дом, који је подигнут народним новцем.

Нарочити одбор објавио је свечано отварање дома прије неки дан. Али, кад је прегледана зграда, у којој је било и ресторана, видјело се, да није сазидано оно што је наинужније. Због тога је утрошено 100.000 круна и стало је много труда, да се план измијени и зграда добије лијеп изглед.

Кад је с тим било свршено, онда одбор објави дан свечаног отварања дома. Скупе се силни Чеси и Дом се освети и отвори. Усред ове свечаности све просторије у Дому напуне се тако димом, да су се сви Чеси морали разбјећи. Почели су да испитују узрок и видјели су да у цијелој кући нема ни једног оџака. То се не би ни примјетило, да хотелијер није био заложио ватру у кући хотелској. И опет се свечаност одложи за доцније, да се и то поправи.

Пошто се и то с тешком муком поправило, онда је одбор мислио да више нема никаквих препрјека ни дефеката и ријешио је, да се чека један велики народни празник, па да се Дом отвори.

И дошао је тај жељно очекивани дан. Скупила се опет маса свијета и чекала да се отвори Дом. Опет је почела свечаност и сви су присутни са запетом пажњом очекивали да виде Прашки Репрезентативни Дом.

Међутим један мајстор јурио је кроз гомилу као без душе и тражио општинске одборнике да им нешто саопшти.

— Што је? питали су га општински одборници.

— Па зар нијесте видјели? На свима завесама, таљирима, и осталом посуђу, пише П Р Д, рекао је он.

— Па што је с тим? питали су они.

— Како шта је? Зар смију почетка слова да почињу са П Р Д. Знате ли шта то значи?

— Ао, да грдне бруке! узвикнуше општинари и ухватише се за косу, јер је П Р Д, значило, као и у српском, посрдно.

И свечаност се опет одложи.

Тако ће се, изгледа, у недоглед одлагати свечано отворање Прашког Репрезентативног Дома.

Тако бар читамо у листовима.

НА ЗНАЊЕ

Купио сам Хан Петра Дурутовића на Бреснама и снабдио га са разним пићем, и за ноћиште. Препоручујем се путницима.

Р. 23 Бр. 36. 3—3 **Дрека Недић.**

Двије модерно намјештене собе са електричним освјетљењем, даду се под оф. Обратити се на

Р. 17. бр. 38. 1-3 **Књижару А. Рајновић.**

Штампа Кр. Н. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински